

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๖๘

วันที่ ๒๑ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

เรื่อง ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสอง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

ศาลอุทธรณ์ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๒ (นายไกรสิทธิ์ ฤทธิพงษ์) ในคดีอาญาหมายเลขดำ ที่ ยส ๓๔๑๕๗ - ๓๔๑๕๘/๒๕๖๖ คดีหมายเลขแดงที่ ๑๔๔๐ - ๑๔๔๒/๒๕๖๘ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดียาเสพติด ๙ สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายไกรสิทธิ์ ฤทธิพงษ์ เป็นจำเลยที่ ๒ ต่อศาลอาญาว่า จำเลยที่ ๒ กับพวกรวมสามคน ร่วมกันมีเมทแอมเฟตามีนอันเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต และร่วมกันมีคีตามีนอันเป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๒ ไว้ในครอบครองเพื่อขายโดยผิดกฎหมาย เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลอาญาพิพากษาว่า จำเลยที่ ๒ มีความผิดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๙๐ มาตรา ๙๔ มาตรา ๑๔๕ วรรคสาม (๒) และมาตรา ๑๔๙ วรรคสอง (๑) และ (๒) ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๖ ฐานสนับสนุนการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนและคีตามีน ลงโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับจำเลยที่ ๒ จำนวน ๑,๐๖๖,๖๖๖.๖๖ บาท ริบของกลาง จำเลยที่ ๒ อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์

ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ จำเลยที่ ๒ โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ ซึ่งกำหนดบทนิยามคำว่า “จำหน่าย” ให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่ายด้วยนั้น ทำให้การจำหน่ายกับการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือเพื่อขายนั้นเป็นความผิดอย่างเดียวกัน บทบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับให้ผู้ ที่กระทำความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และฐานมีวัตถุออกฤทธิ์ไว้ในครอบครองเพื่อขายตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่ถูกยกเลิกไปแล้ว ต้องรับผิดและรับโทษในความผิดฐานจำหน่ายตามประมวลกฎหมายยาเสพติด อันเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใหม่ในภายหลัง ซึ่งไม่อาจนำมาใช้บังคับย้อนหลังแก่คดีที่เกิดขึ้นก่อนวันที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดใช้บังคับได้ บทบัญญัตินี้ดังกล่าวทำให้การจำหน่ายหมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย และเชื่อมโยงไปถึงการมีไว้เพื่อขายนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ และต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๒ ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลอุทธรณ์จะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยที่ ๒ ได้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ส่วนที่ได้แย้งว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ และมาตรา ๕ หรือไม่ นั้น เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ เป็นบททั่วไปที่วางหลักการกำหนดที่มาของอำนาจอธิปไตย และหลักการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ มาตรา ๕ เป็นบททั่วไปที่วางหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้ โดยมีได้มีข้อความที่เป็นการคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้ ส่วนที่ได้แย้งว่าบทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง เป็นประเด็นที่เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๘ วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง กรณีไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะประเด็นที่ขอให้วินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๒ และเอกสารประกอบแล้วเห็นว่า จำเลยที่ ๒ ไม่ได้แสดงเหตุผลประกอบคำโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ มาตรา ๒๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๙ วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า อย่างไร ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในส่วนนี้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสอง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ กำหนดบทนิยามคำว่า “จำหน่าย” มีความมุ่งหมายเพื่อจัดระบบการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในภาพรวม ให้ผู้บังคับใช้กฎหมายมีความเข้าใจความหมายของถ้อยคำในกฎหมายได้ตรงกัน โดยกำหนดถ้อยคำเพื่อแทนข้อความหรือย่อความที่ใช้ในกฎหมายให้กระชับขึ้น การที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดบัญญัติให้การมีไว้เพื่อจำหน่ายยาเสพติดรวมอยู่ในนิยามของคำว่า “จำหน่าย” เพื่อเป็นมาตรการที่มีความเหมาะสมและจำเป็นในการป้องกันการแพร่กระจายและใช้ยาเสพติดในทางที่ไม่ถูกต้องอันจะนำไปสู่การเสพยาเสพติด การบัญญัติบทนิยามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยคำนึงถึงความได้สัดส่วนระหว่างระดับความร้ายแรงของการกระทำความผิด

และระดับความหนักหรือเบาของการกำหนดบทลงโทษทางอาญา ดังเห็นได้จากประมวลกฎหมายยาเสพติด มีการจำแนกลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นการจำหน่ายและการมีไว้ในครอบครองโดยคำนึงถึงพฤติการณ์ของการกระทำว่ามีความร้ายแรงมากหรือน้อย เพื่อให้การกำหนดโทษมีระดับที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด แม้ประมวลกฎหมายยาเสพติดจะบัญญัติลักษณะการกระทำความผิดฐาน “จำหน่าย” และ “มีไว้ในครอบครอง” รวมเข้าไว้ด้วยกัน แต่การกำหนดโทษของการกระทำความผิด ทั้งสองลักษณะย่อมขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของพฤติการณ์การกระทำของผู้กระทำความผิด เมื่อพิจารณา ระหว่างประโยชน์สาธารณะที่ประชาชนจะได้รับจากการบังคับใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพกับสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลที่จะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากการกำหนดให้คำว่า “จำหน่าย” ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด หมายความว่ารวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย ย่อมเป็นมาตรการที่มีความจำเป็น และพอเหมาะพอควรแก่กรณี บทนิยามดังกล่าวจึงมิใช่บทบัญญัติที่กำหนดโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิด ที่หนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดอันจะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล นอกจากนี้ แม้การมีไว้เพื่อจำหน่ายจะเป็นการกระทำที่ยังไม่ถึงขั้นตอนการจำหน่ายก็ตาม แต่การนำยาเสพติดมาไว้ในความครอบครองโดยมีเจตนาที่จะจำหน่ายยาเสพติดนั้นเป็นการทำให้เกิด ความพร้อมที่จะจำหน่ายได้สำเร็จในขั้นต่อไป ย่อมเป็นการกระทำที่จะส่งผลร้ายต่อสังคมได้ในระดับเดียวกัน กับการจำหน่าย กฎหมายจึงกำหนดบทนิยามให้การมีไว้เพื่อจำหน่ายมีผลในทางกฎหมายเท่ากับ เป็นการจำหน่าย และบทนิยามเช่นนี้ได้มีลักษณะเป็นบทสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นผู้กระทำความผิด เนื่องจากการรวมการกระทำ “มีไว้เพื่อจำหน่าย” ไว้ในบทนิยาม “จำหน่าย” ไม่มีผลต่อการนำสืบพยานหลักฐานในคดี กฎหมายมิได้สันนิษฐานว่าการที่บุคคลมียาเสพติดไว้เพื่อจำหน่าย เป็นการกระทำความผิดฐานจำหน่าย เพราะการกระทำทั้งสองลักษณะไม่เป็นการจำหน่ายหรือการมีไว้ เพื่อจำหน่ายต่างเป็นความผิดในตัวเอง ไม่มีผลต่อการกำหนดการระงับการพิสูจน์ความผิด บทนิยามดังกล่าว ยังเป็นการอธิบายความหมายของคำว่า “จำหน่าย” ซึ่งเป็นการบัญญัติต้องประกอบความผิดอาญา ไม่ใช่บทสันนิษฐานความผิดทางอาญาที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิด

ดังนั้น ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่ บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” มิใช่บทบัญญัติที่จำกัดการใช้สิทธิหรือเสรีภาพ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล เกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และไม่ขัดต่อหลักการให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสอง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “และให้หมายความรวมถึงมีไว้เพื่อจำหน่าย” ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสอง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ นายปัญญา อุดชาชน
นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม นายวิรุฬห์ แสงเทียน นายจirinิติ หะวานนท์ นายนภดล เทพพิทักษ์
นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ นายอุดม รัฐอมฤต และนายสุเมธ รอยกุลเจริญ

หมายเหตุ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๔๒ ตอนที่ ๖๑ ก วันที่
๑๘ กันยายน ๒๕๖๘

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวน
นายกฤษฎา สีหไกร
นายสรรัักษ์ เลี่ยมสุวรรณ ผอ.กค.๕
นายปฐมพงษ์ คำเขียว ผอ.สค.๒
นางสาวณิชามา ภูมินายก ผชช.ด้านคดี

ย่อโดย นายกฤษฎา สีหไกร
นักวิชาการคดีรัฐธรรมนูญปฏิบัติการ

นายอดิเทพ อูยะพัฒน์ รอง ลศร. ตรวจ
นางสาวร่วมปรานค์ สวมประจำ รอง ลศร. รรท. ลศร. ตรวจ